

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 11 (326)

Fredagen den 16 mars 1894.

7:de årg.

<p>Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5:— Iduns Modetidning jämte ko- lorerade planscher..... 4: 50 Iduns Modet. utan kol. pl. ... 3:—</p>	<p>Byrå: Klara v. Kyrkogata 7, 2 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.</p>	<p>Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.</p>	<p>Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerspris 15 öre (lösnr: endast för kompletteringar)</p>	<p>Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Plattsökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.</p>
---	---	--	---	--

Ida von Schulzenheim.

Bland våra ej synnerligen talrika yngre målarinnor ha få på senare tid låtit tala så mycket om sig inom konstnärsvärlden och i pressen, både den svenska och den utländska, som den unga, talangfulla konstnärinna, hvars bild vi i dag ha nöjet att presentera för Iduns läsarinor. Få om ens någon bland dessa ha också rönt så stor uppmuntran och så många yttre utmärkelser efter en jämförelsevis så kort artistbana som fröken von Schulzenheim. Ända tills dato har hennes väg varit blomsterströdd, och alla tecken tyda på, att den äfven allt framgent skall leda henne från den ena framgången till den andra.

Under sådana förhållanden är det lika ovanligt som hedrande för den unga damen, att hon förmått bibehålla och utveckla den bland våra yngre konstnärer allt sällsyntare vordna blygsamhetens och själfkritikens dygd.

Fröken von Schulzenheim är nog anspråkslös att vilja tillskrifva sin vackra och

sällsynta karrier den omständigheten, att den art af målning, som hon nästan uteslutande öfvar, djurmaleriet, är så föga representerad inom den modernaste konsten, att hon hufvudsakligen på grund häraf skulle blifvit föremål för uppmärksamhet. Beträffande särskildt sina framgångar å Paris-salongen, till hvilken hennes arbeten städe vunnit tillträde ända från år 1889, då hon första gången exponeerade därstädes, och där hon år 1892 tillerkändes mention honorable — en utmärkelse, som fröken v. S. synes sätta särskildt stort värde på — röjer hon stor benägenhet att skrifva dessa på räkningen af fransmännens artighet mot utlänningar. Och hon framhåller dessa rent yttre omständigheter såsom ganska väsentliga orsaker till sina framgångar med en sådan trovärdighet och öfvertygelse, att man icke ett ögonblick kan tvifva på uppriktigheten af hennes anspråkslöshet.

»Djurmålarne ha gifvet större utsikter att

I andras gärning sök att ståds
Det bästa endast finna,

Men i din egen var tillreds
Att felen främst besinna!

få utställa och sälja än till exempel landskapsmålarne,» försäkras hon bestämdt.

Och hon tillägger med en värme, som icke tillåter tvifvelsmål angående beskaftningen af hennes känslor för Paris och parisarne:

»Ni kan icke föreställa er, huru vänliga och uppmuntrande de äro därute mot främlingar. Och hur de intressera sig för konst sedan! Ja, till och med vår portvakt — kan ni tänka er! — följde noggrant med tidningarna för att se efter, om vi fått någon utmärkelse på salongen.»

Som man finner, behärskas denna unga konstnärssjäl ännu endast af välvilja mot hela världen. Till och med om de konkurrerande kamraterna har hon idel godt att säga. Inför en sådan lycklig och särdeles för en konstnär oskattbar sinnessämning kan man icke undgå att uttala den förhoppningen, att den aldrig måtte grumlas af en droppe af den bittra malört, som gärna pressas fram ur motgångarnes tistlar.

Men så kan också fröken von Schulzenheim glädja sig åt medvetandet om ett godt och ärligt arbete. Med frimodig och hurtig öppenhjärtighet har hon bekant för den, som skrifer dessa rader:

»Under de år, jag vistats i Paris, har jag verkligen studerat och arbetat mycket flitigt.»

Och när det allvarliga arbetet går hand i hand med en sällspord begåfning, så bör resultatet af dessa två faktorer enligt den enklaste slutledningskonst blifva det vackrast möjliga.

* * *

Fröken von Schulzenheim ville göra troligt för mig, att hon icke alltid varit så flitig som nu.

»Det var ett år,» sade hon, »sedan jag lämnat akademien här i Stockholm och innan jag reste till Paris, som jag roade mig med att vara klen.»

Lyckligtvis fann hon snart detta »nöje» i längden tröttande. Hon samlade en höstdag år 1888 all sin energi, beslöt att taga konsten på allvar och reste samma år till den europeiska konstens hufvudstad par préférence för att andas lungorna fulla af den konstens subtila atmosfär, som gör den skapande andens flykt lättare och djärfvare.

Dessförinnan hade emellertid fröken von Schulzenheim, som ofvan antydts, begagnat sig af undervisningen vid akademien för de fria konsterna skola i Stockholm och där genomgått »antiken» och »modellen». Hon hade därjämte målat rätt mycket, ehuru hon aldrig fullständigt genomgått målarskolan. Den här grundlagda säkerheten i teckning kom henne väl till pass, när hon i Paris började sina studier, och den utvecklades ännu mera under Julien Duprés, Jules Lefevres och Benjamin Constants mästerliga ledning. Också utmärkas hennes arbeten af en i hög grad säker och distinkt teckningsfärdighet.

Redan efter knappt ett års vistelse och studier i Paris märktes Ida von Schulzenheims namn bland de skandinaviska konstnärers, hvilka prisbelönats vid 1889 års världsutställning, då hon erhöi en mention honorable för en ypperlig och karaktäristisk hundmålning. Sedan följa utmärkelserna slag i slag. Följande år erhöi hon en silfvermedalj å en stor konstutställning i Amiens. År 1891 tillerkändes hon å Konstakademiens utställning här i Stockholm kungliga medaljen, samma år uppmärksammas hennes målningar lifligt vid den stora konstutställningen i Göteborg, år 1892 får hon mention på salongen å Camps de Mars i Paris, och hennes senaste utmärkelse daterar sig från Chicagoutställningen förra året, där hon för sina charmanta »vindthundar» eröfrade en medalj.

En mera snabb och jämnt fortgående karriär kan gärna icke tänkas, och man må icke förtycka den unga, firade konstnärinnan den hvila på sina ärligt och med rätta förvärfvade lagrar, hvilken hon under innevarande vinter unnat sig hos sina här bosatta föräldrar, godsägaren, friherre D. T. von Schulzenheim och hans friherrinna, född Cederborgh. På vårsidan hoppas hon åter vara i sitt kära Paris, och kanske få vi ännu en gång se henne på årets salong.

* * *

Det faktum, fröken von Schulzenheim är nog anspråkslös att framhålla såsom en medverkande orsak till hennes framgång, eller att djurmåleriet har jämförelsevis få utförelse i vår tid och inom vårt land, äger sin riktighet. De mera representativa djurmålarne utgöra bland de moderna målarne i hela Europa ett försvinnande fåtal. Inom vårt land har denna konstart alltid varit fåtaligt företrädd. Likvisst ha vi ända från äldre tider ned till våra dagar att på detta område framvisa namn, hvilka äga den bästa klang inom det nationella måleriets historia.

Redan »gubben» Per Wickenberg låter i sina landtliga idyller djurlifvet spela en ganska framträdande roll, och hans hästar och kor äro tecknade och utförda med en säkerhet och noggrannhet, som tyda på ett alldeles särskildt intresse för djurmåleriet. Af äldre svenska hästmålare må blott erinras om så representativa namn som Karl Wahlbom, Oskar Andersson och Georg Arsenius. Det är ett ganska egendomligt förhållande, att våra flesta djurmålare varit »düsseldorfare» och endast i ringa mån stått under inflytande af det öfverlägsna franska djurmåleri, som hvars förnämsta representanter pläga nämnas Troyon och Rosa Bonheur. Emellertid ha sådana djurmålare, som en Gustaf Brandelius med sina lifliga skildringar af herrgårdsnatur och »bondland», Brynolf Wennerberg med sina mera genreartade framställningar och den för blott få månader sedan afidne G. E. Fischer med glans häfdat och uppbu-

rit de bästa traditionerna från den gamla fridfulla målarekolonien i småstaden vid Rhen. I detta sammanhang må också erinras om den förtjänstfulle läraren i djurmålning vid konstakademien härstädes A. Kallenberg, som äfven varit fröken v. Schulzenheims förste lärare.

Som den främste bland nu levande svenska djurmålare står obestriddigen Bruno Liljefors, hvars rykte äfven för längesedan är europeiskt, och som, genom den utsökt poetiska stämning han förmår att inlägga i sina bilder från skog och mark, visar sig ha allvarligen uppfattat lyriken i det tysta, för de flestes blickar otillgängliga, naturlifvets mysterium.

Fröken von Schulzenheims begåfning ligger icke till för uppsökande och framställande af denna mystiska stämning, som råder djupt inne i skogarne och bland snåren. Hon uppsöker sina motiv och modeller på det öppna, i fullt solljus badande fältet eller i det ståtliga herresätets välförsedda hundgård. I stället förstår hon att på ett ovanligt slående sätt gifva karaktären i sina figurer och framstår på sitt område som en förträfflig porträttmålarinna.

Som sådan har hon ock anlitats af vårt hof. En jul ville konungen öfverraska sin gemål med ett porträtt af hennes lilla favoritvov. Den viktiga porträtteringsakten försiggick i ett rum utanför drottningens sängkammare och aflopp under ständig bevakning af »hoffruntimbret» så lyckligt, att julklappen blef en verklig öfverraskning för hennes majestät, oafsedt det att hon naturligtvis fick ett alldeles ypperligt porträtt af sin fyrbente älskling. Och när för ett par år sedan en stor, präktig hund, som kronprinsessan medfört från sitt hem, var lifdömd och inom kort skulle affivas, tillkallades fröken von Schulzenheim för att åt den sörjande matmodern föreviga dragen af hennes trogne tyske vän.

Äfven till ett utländskt hof har den svenska konstnärinnans alster funnit väg. Då hon nämligen år 1892 deltog i den internationella konstutställningen i München, inköptes en af hennes taflor, »Repas», af prinsregenten af Bayern.

* * *

Om man i korthet ville angifva den ståndpunkt, hvartill fröken von Schulzenheim redan kommit i sin konstnärliga utveckling, så är det för litet sagdt om henne att hon är »lofvande». I hennes konstnärsskap röjes så mycken mognad, så stor behärskning, så utveckladt koloritsinne, att hon redan kan räknas bland vårt lands främste yngre konstnärer. Och hon tager sin uppgift på fullaste allvar och med en energi som visar, att hon icke endast eftersträfvat den medelmåttiga talangens lättköpta ställning, vid hvilken dess värre så många af de kvinnliga bildande konstnärerna stanna.

Theodor Lindblom.

Mot lyckalighetens öar...

Än som i min barndoms tider
Öfver dunkla sagosjöar
Drömmens farkost sakta glider
Mot lyckalighetens öar.

Klara böljan här ej blandas
Med ett stoft af strandens närhet,
Och den svalka, som jag andas,
Bär en doft af Edens skärhet.

Fagra dälдер, rosenfyllda,
Jag i spegelns famn kan skåda.
Ljusa ängder, solförgyllda,
Hvilka älfvodanser tråda.

Hafsfrun sina salar öppnar.
Allt af prakt och glädje blänker.
Rika skatter — hela göpnar —
Fantasiens barn hon skänker.

»Fäst den svala pärlerunden
Kring din barm,» hon manar stilla,
»Och den slockna skall i grunden,
Kärleken till lifvets villa.

»Bägarn tag! Man smärtan glömmar
Vid dess råga. Grip den trolska
Harposträng, som trofast gömmer
Vemodsklang från Neckens polska.

»Frukta ej den röda ringen,
Tag den, och du skall ej mera
Bunden bli af jordetingen
Och dess varelser af lera.

»Allt blir ditt, om du kan svära
Hat åt allt hvad sanning heter
Och i drömmar, luftigt skära,
Glömma dagens verkligheter.»

Säkert jag i stundens tjusning
Lofvat, hvad jag måste bryta,
Om ej plötsligt lifvets krusning
Hat öfver spegelyta.

Allt med ens blir annorlunda:
Vildands-snatte hörs från sänven,
Stjälkar mjuka, näckblad runda
Falla snärjande kring stäffen.

Klöfverdoft i fläkten blandas,
Valdthornslåt far öfver vågen.
Österns himmel purpurandans,
Dagens äflan fyller hägen.

Drömmens bilder utan stadga
Börja glida — trolldomsskatten
Bytes i en boll af fradga
Och en strimma solstänkt vatten.

Ack, de dunkla sagosjöar,
Äga endast bubblans fågring,
Och lyckalighetens öar
Hvila i en luftblå hägring...

Anna Knutson.

Sen till, att Idun och Iduns Mode-
tidning finnas hos alla edra bekanta!

I den nya världen.

Några ord om våra tjänarinnor ute och hemma.

Den ojämförligt största delen af våra landsmaninnor i den nya världen utgöres af tjänsteflickor. De tyckas där fått ett visst privilegium på denna sysselsättning, alldeles som negererna på att vara uppässare, kockar och barberare, eller som italienarne att vara fruktmånglare. I själva verket är det ganska egendomligt, att utländska kvinnor användas som tjänarinnor i amerikanska hem; man tänke sig blott samma sak tillämpad hos oss: jungfrur från utlandet, ryskor eller finskor t. ex. i svenska hem! Jag undrar, hur det skulle taga sig ut. Man må heller ej tro, att bruket att använda svenska tjänarinnor är utan sina olägenheter för de amerikanska familjerna. Den som vistats någon tid i Förenta staterna, får höra många klagovisor i den riktningen. Men vissa specifikt amerikanska förhållanden göra, att man får nöja sig med svenskorna och — vara glad att man har dem. Det är en bekant sak, att de förmögna amerikanska damerna (och i medelklassens amerikanska hem användas ej tjänsteflickor) erhålla en uppfostran, som, hur förträfflig den än i öfrigt må vara, är föga lämpad att göra dem till goda husmödrar, detta ord taget i svensk bemärkelse. I Bostons och Newyorks berömda colleges lär man sig ej husliga värf. Följden är att en rik amerikansk mrs oftast är i besittning af en fruktausvärd okunnighet i allt som rör hemmets värd och skötsel. Hon är således mer än andra beroende af tjänsteflickor. Men de fattigare amerikanska flickorna vilja ej ägna sig åt tjänarinnekallet; det stämmer ej öfverens med deras medfödda självständighetskänsla. De föredraga att blifva arbeterskor i fabriker, ehuru de esomoftast få det vida sämre där. Bland invandrande nationer åter kunna knappast några tjänarinnor upptaga täflan med svenskorna i arbetsduglighet, renlighet, ärlighet och pålitlighet. I detta afseende åtnjuta de ett renommé, som är berättigadt.

Nu må man väl undra öfver, hvarifrån dessa massor af »Swedish girls» rekryteras. Hur är det möjligt att denna samling af pigor, bondflickor och alla slags arbeterskor, som öfverföras med oceanångarne, kan förvandlas till en mönstergill trupp af välredresserade, eleganta »female servants» i luxuriösa amerikanska hem? Till en början må anmärkas, att förvandlingen här försiggår under särdeles gynnsamma förhållanden. Den nykomna bondflickan är på en gång försatt ur hela sin gamla omgifning; hon börjar så att säga ett nytt lif, alldeles oberoende af vissa föreställningar och omständigheter, som höllo henne fjättrade i det gamla landet. Själva språket, som förut gjort henne omöjlig i bildadt sällskap, får hon lämna bakom sig tillika med den hemväfda kjolen; den engelska hon lär sig är i regeln förträfflig, såsom man ju kan vänta, då fint bildade kvinnor äro hennes läromästare. Och märkvärdigt snabbt tillagnar hon sig också engelskan. De som påstå, att kvinnan har bättre språkhufvud än mannen, kunna i Amerika få ypperliga exempel att bekräfta sin teori. Under det att de svenska arbetarne kunna vistas i årtal i det främmande landet, utan att lära sig mer än »yes» och »no» och några andra af de vanligaste engelska uttrycken, äro flickorna vanligen efter några månader ganska hemma i det nya språket. Efter ett par år tala de det ofta flytande, och många af dem uttrycka sig därtill synnerligen väl. Den som kommer i

samtal med en sådan svensk-amerikanska har mycket svårt ett föreställa sig, att hon för helt kort tid sedan var t. ex. ladugårdspiga på en svensk herrgård — d. v. s. så länge samtalet rör sig på engelska. Jag minns, hur öfverraskad jag blef, då en ung, mycket elegant klädd dam, som tjänstgjorde som uppässerska i en bekant läkares mottagningsalong och som jag hade en ganska angenäm konversation med, plötsligen afbröt sig och på den bredaste skånska bonddialekt frågade, hvarifrån i Sverige jag var. Det var ju angenämt att träffa en landsmaninna, men nog måste medges, att illusionen af en bildad kvinna genom detta intermezzo blef betänkligt störd.

Den omtalade förvandlingsprocessen har emellertid andra och bekvämare utvägar än språkstudier. Kläder äro en viktig faktor inom fruntimmersvärlden, och en stilig amerikansk dress gör betydligt till att förändra den nykomna svenskans utseende. Beklagligt nog använda de svensk-amerikanska tjänstflickorna alltför samvetsgrant sina besparingar till en fullt modern utstyrel. Men så kunna de också visa sig på gatan och i danssalongen som verkliga ladies — om man undantar gången och hållningen, ty det är saker som ej efterhärmas så lätt. Icke ens namnen få vittna om en förgången period. De gamla hederliga Mina och Fina och Stina finnes ej längre. I stället har man miss Jane och miss Nanny och miss Lizzie etc. med tillbörligen förvrängda tillnamn enligt känd schablon.

Öförklarligast må synas för en svensk husmoder, som af egen erfarenhet vet, hur ohyggligt svårt det stundom kan vara att inlära något hos en jungfru, att de nykomna svensk-amerikanska kunna sköta sina för dem nya plikter. Ja, här ser man, hur långt man kan komma med god vilja. De måste lära sig, och därför går det. De veta, att detta är enda vägen till framgång, och uppiggade af den nya atmosfären, den nya omgifningen, uppjuda de hela sin energi att öfverkomma de första svårigheterna. Dessutom må man komma ihåg, att hushållsmaskineriet icke är så invecklad i Amerika som här. Främmande förekommer mycket sällan i amerikanska hem, om man undantager den förnämsta och rikaste klassen, och matlagningen är på långt när ej så svårslärd. Ett stort antal rätter förekommer visserligen vid hvarje mål, men matsedeln är föga omvexlande och tillredandet af maten ej synnerligen omsorgsfull. I mycket stora och rika hus finnes alltid en mängd tjänsteandar, och sträng arbetsfördelning är då genomförd, så att en person endast har att sköta en sak, såsom t. ex. skurning af bordsilfret, städning af sofrummen eller dylikt.

Jämförelsen mellan tjänstflickornas ställning i Sverige och Amerika erbjuder sig här själfmant. Det har ofta sagts, att den i det senare landet är ofantligt mycket bättre, och för min egen del kan jag ej neka till, att så är, ehuru kanske på andra grunder, än man vanligen framdrar. Aföningsfrågan ställer jag ej i främsta rummet. Det är visserligen sant att en tjänstflicka i Förenta staterna i allmänhet har att påräkna en lön af 8—15 dollars i månaden (i Amerika städas flickor alltid pr månad, hvilket ju äfven börjar tillämpas här), men om man tager i beräkning de höga priserna och de större fordringarna på utstyrel, blir skillnaden ej så ofantlig. Det kvarstår emellertid som ett faktum, att de amerikanska tjänsteflickorna, äfven om man tager myntvärdet i betraktande, äro cirka tre gånger så väl afönade som de svenska. Men framför afönningen ställer jag behandlingen af den tjä-

nande klassen. Och nu kommer jag in på ett mycket ömtåligt kapitel. Det är ett ämne, som ofta varit debatteradt i Iduns spalter, och ehuru jag vet, att jag redan på förhand har en stor del af mina ärade läsarinor emot mig, skall jag icke tveka att framställa min åsikt.

Skilnaden mellan behandlingen af jungfrur i Amerika och Sverige är enorm. På andra sidan af Atlanten betraktas tjänsteflickan ofta som en medlem af familjen. Hon bemötes af husets medlemmar med grannliga vänlighet, af de manliga ofta med artighet utan biasfakter. Hon tillbringar sina lediga stunder ogeneradt i *the drawingroom* och deltar i konversationen. Aldrig skall jag glömma min första erfarenhet af detta förhållande. Jag var under en längre tid gäst i en välbergad svensk familj, bosatt i St. Paul. En ung svenska brukade ofta hälsa på oss, utan att jag egentligen visste, hvem hon var. En dag frågade hon oss, om vi inte ville göra ett besök hos henne. Vi följde henne tvärs öfver gatan till en magnifik villa, som låg till hälften begrafd i en nästan tropisk vegetation. Vi stego upp för marmotrappan och kommo i en dyrbart möblerad *parlour*, där vi slogo oss ned, medan vår värdinna satte sig vid pianot och sjöng med förtjusande röst ett stycke. Knappt var sången slutad, förrän en äldre dam steg in, och vi blefvo nu presenterade för husets ägarinna. Den unga svenskan var helt enkelt husjungfru! Piano hade hon lärt sig spela i Amerika. Hon hade tagit dyrbara sång- och pianolektioner för egna besparingar och rikt utvecklat sin mindre vanliga musikaliska begåfning. Det hörde alltid till aftonunderhållningen i detta amerikanska hem att höra husjungfrun göra musik.

Naturligtvis är det icke alltid på detta vis. Det gifves i Amerika liksom annorstädes elaka och tyranniska husbönder och matmödrar, liksom det finnes på allt sätt omöjliga tjänsteflickor. Men under alla förhållanden har tjänarinnan vissa mänskliga rättigheter, som ingen matmoder vågar öfverskrida. Hon slutar vanligen sitt dagsverke vid 8- eller 9-tiden på kvällen, och söndagarna gör hon i regeln ej mer än det allra nödvändigaste. Hon använder sina fristunder hur hon behagar och umgås med hvem hon vill. Hon betraktas med ett ord icke som en viljelös maskin, utan som en människa, som mot en viss bestämd lön åtagit sig ett visst, strängt begränsadt arbete.

Hur är det nu åter i Sverige? Jo, därom skall jag icke tala, ty det är väl känt. Jag vill blott säga ett ord, då jag är inne på saken. Männe icke en del af de många berättigade klagomålen öfver våra tjänsteflickor åtminstone skulle upphöra, om man äfven här började anse dem litet mera som människor och litet mindre som maskiner? Är det icke obilligt att fordra, att en medmänniskas hela arbetskraft, tid och tankar, skola tillhöra en, därför att man städt henne som piga? Vore det icke mera öfverensstämmande med nutidens idéer, särskildt kvinnoemancipationens (märkvärdigt nog äro många kvinnor, som säga sig ifrigt arbeta för kvinnans frigörelse, minst benägna att medgifva sina tjänsteflickor mänskliga rättigheter), om efter en 14 timmars ganiska ihärdig arbetsdag den tjänande jungfrun finge fritt disponera öfver sig själf. Säkerligen skulle då också hennes ambition blifva större.

Nu hör jag någon anmärka: men stå vi husmödrar icke i ansvar för våra tjänarinnors sedliga lif? Jo, men man får icke använda denna vackra tanke som en täckmantel för egna egoistiska syften. Det låter sig göra för en verkligt god husmoder att vinna sin

jungfrus förtroende, och hon kan då mycket säkrare än på den stränga befallningens väg hjälpa henne att undvika faror. Erfarenheten lär ju, att det är en absolut omöjlighet att genom maktspråk afhålla sina tjänsteflickor från manligt umgänge. Och om husmodern känner det som en samvetssak att öfvervaka sin tjänarinnans sedliga lif, gör hon detta bäst genom goda råd och varningar.

Men låtom oss återgå till våra amerikanska flickor. Deras lif har också sin skuggsida. Fjärran från det gamla hemmet, känna de sig ej sällan ensamma och öfvergifna, i synnerhet under den första tiden. Man känner fall af kronisk hemsjuka, en mycket allvarsam sjukdom, som varit föremål för amerikanska läkares särskilda uppmärksamhet. De som angripas däraf förlora håg och lust för allting omkring dem, och hela deras tankegång riktas på det förflutna. Mer än en svensk emigrant har dukat under för denna sjukdom. De unga flickorna äro emellertid mindre utsatta här för än andra. I allmänhet sätta de sig snart in i sitt nya lif och längta icke alls tillbaka. Svårast är det för de flickor, som i Sverige åtnjutit en god uppfostran. Man finner bland amerikanska tjänsteflickor icke få sådana, och jag skulle kunna framdraga rörande exempel på unga kvinnor af god familj, som fostrats i öfverflöd och aldrig på allvar lagt hand vid något praktiskt arbete, men efter en plötslig katastrof i hemmet, af det slag hvarpå nutida svenska affärsförhållanden erbjuda så många exempel, blifvit tvungna att lämna fosterland och anhöriga för att söka sig en oviss utkomst i västern. Många af dessa göra sig ej en föreställning om det arbete man i Amerika kräver af en *house-maid*. De hafva läst något om kvinnans lysande företräden i det nya landet och tro, att en flicka med litet utseende, någon förmåga att göra handarbeten och spela piano samt ett knapphändigt förråd af engelska glosor med lätthet skall slå sig fram där såsom lärarinna, kontorist eller kassörka eller i alla händelser, om hon så skulle vilja, göra ett godt parti. Men hon bedrar sig. Det är just på dessa vägar, det i Amerika är svårast att slå sig fram. På det »intellektuella» arbetets alla områden råder där en oerhörd konkurrens, och det fordras något inom ett särskildt fack verkligt framstående för att de större fördelar, man vanligen anser Amerika bjuda, skola ernås. Tusenden kunna bevitna sanningen af dessa ord.

Nåväl. Den emigrerande unga flickan finner ej den utkomst hon söker, hennes resurser äro snart uttömda, och hon tvingas då antaga plats som tjänsteflicka, hvilket lyckligtvis nästan alltid står till buds. Det blir många bittra stunder för henne, innan hon lär sig arbeta och lär sig — glömma. Som jag nyss sade, är det ej, såsom mängen inbillar sig, latmansgöra att vara amerikansk *house-maid*. Här som på andra områden kräves i det nya landet ett ihärdigt och raskt arbete. På hotellen och boardinghusen t. ex. får en jungfru passa upp väl tre gånger så många vid borden som i Sverige (vanligtvis brukas dock i Amerika manliga upppassare, ty den oerhörda massan af porslin som användes kräver kraftiga armar). Städning, diskning och skurning gå med en här okänd fart. Det blir kanske ej så bra gjordt, men undan går det, och det är hufvudsaken. Jag blef en gång vittne till, hur man på ett hotell anrättade kyckling. Från det kycklingarna togos lefvande ur buret, tills de voro svedda och i allo färdiga att läggas i grytan, åtgingo i medeltal för hvarje djur 4 minuter. Gör om det, den som kan! I all-

mänhet fordras ej tvättning och strykning af husjungfrun, ehuru sådant förekommer. Går man i en daglig amerikansk tidning genom de spaltlånga listorna på »*Female servants wanted*», ser man esomoftast vid slutet af hvarje annons orden: *no washing and ironing* (ingen tvätt och strykning). Sådant lämnas åt kineserna, hvilkas skicklighet inom detta fack är utomordentlig. I stället förekommer i amerikanska hem mycken bakning. I många hus bakas färskt hvetebröd hvarje dag, ty amerikanaren sätter stort värde på att äta detta varmt, som det kommer ur ugnen (en lika oförklarlig som ohälsosam vana för resten). På sommarn, då det är olidligt hett, är denna bakning just ingen angenäm sysselsättning.

Men trots de besvärligheter, som möta, har den bildade svenska flickan, som tager tjänst i ett amerikanskt hem, dock den fördelen att alltid blifva human och aktingsfullt bemött, och hon skall, sedan hon väl en gång lärt sig att arbeta, ej finna sig alltför illa. Experimentet är emellertid farligt, och jag vill ej råda någon att försöka det, som ej är absolut nödd och tvungen därtill. För dugliga, starka och hurtiga svenska tjänsteflickor är det åter, såsom synes, ej så stor risk att korsa Atlanten. Det blir de svenska husmödrarnas sak, att genom tjänliga reformer, först och främst i behandlingen af sitt tjänstefolk, söka utjämna olikheterna mellan borta och hemma samt minska det missnöje, som, närdt af bref från bekanta i den stora republiken, esomoftast gror i våra tjänarinnors hjärtan.

Travelling gentleman.

Pärmar till Iduns romanbibliotek.

För att tillmötesgå allmänt uttalade önsningar ha vi nu låtit tillverka och tillhandahålla vackra pärmar till Iduns romanbibliotek för föregående år (delarne I—IV). Dessa pärmar finnas af tvänne olika slag, afsedda att:

antingen inbinda årgången i två band, då det ena bandet omfattar romanerna »*Under Salomos insegel*» och »*Frihet*», det andra bandet »*Konstnärens kärlek*» och »*Kallia Kypris*»; hvardera af dessa pärmar kostar 50 öre, och går alltså hela årgången till 1 krona;

eller ock inbinda hela årgången i ett band, som då omfattar alla de fyra nämnda romanerna; denna pärm kostar 75 öre.

Samtliga pärmar äro omsorgsfullt utförda i kloth med svartryck och romanernas titlar i guld på ryggen samt tillhandahållas i tre färger, rödt, grönt eller brunt.

Alla rekvisitioner, åtföljda af likvid, expedieras omgående.

Iduns expedition.

Äktenskapet är all kulturs början och slut. Det gör den rae mild, och den mest bildade har intet bättre tillfälle att visa sin mildhet. Opplösligt bör det vara, ty det medför så mycken lycka, att all olycka ej kan uppväga den.

J. W. v. Goethe.

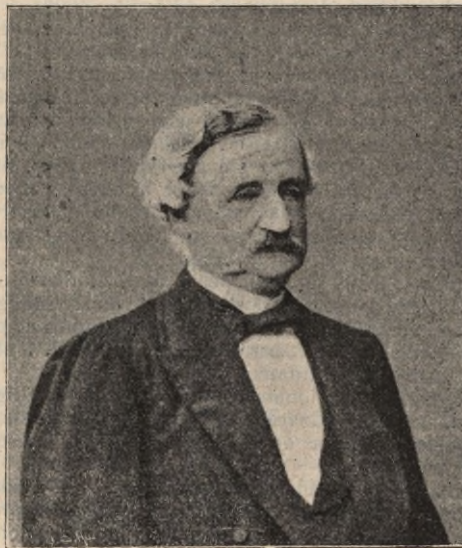
Det första fröet.

Ett trettiofemårs minne.

För 35 år sedan fanns ännu ej i vårt land och ej ens i dess hufvudstad en enda högre undervisningsanstalt för kvinnor. Sedan den unga flickan vid konfirmationsåldern slutat sin skolgång, förekom ingen vidare undervisning, utan möjligen enskilda lektioner i språk för dem, som därtill hade håg och medel. Undervisningen i skolorna var äfven i de flesta fall ganska ytlig. Den unga kvinnan kunde således ej söka sin utkomst genom något intellektuellt arbete, därtill ägde hon ej förmåga, och några vägar stodo henne ej heller öppna. Utom åt hushåll och sömnad kunde hon endast ägna sig åt lärarinnekallet, och för detta var hon ej heller särdeles väl rustad. Vid riksdagarna hade visserligen förslag väckts om inrättande af ett seminarium för bildande af lärarinnor, men detta hade afslagits såsom ej af behovet påkalladt. Då öppnades här i Stockholm af några för kvinnans bildning varmt intresserade män: rektor *I. A. Siljeström*, d. v. professorn, sedermera kanslirådet friherre *A. H. Fock*, professor *F. A. Cederschiöld*, magister *Schüick*, professor *N. J. Andersson* och hofpredikanten *Lithner*, en Lärkurs för fruntimmer. Den fortgick under trenne år, och flere lärare deltog sedan i undervisningen såsom öfverste *F. N. Staaff*, professor *Hamberg*, lektor *Tham*. Sedan lärokursen fortvarit under dessa trenne år och visat sig fylla ett verkligt behof, blefvo medel till Seminariet för bildande af lärarinnor af riksdagen beviljade, och inrättades detta kort därefter och var således i viss mån en fortsättning af denna lärokurs.

Lärokursen omfattades med största intresse af en stor skara bildningsörstande unga kvinnor, hvilka deltog i undervisningen, dels såsom elever, dels såsom åhörarinnor. Den af alla lärarne, hvilkens lektioner — i fysik — med djupaste intresse åhördes och som själf med aldrig tröttnande nit undervisade och föreläste samt med ospard möda för hvarje vecka rättade elevernas skriftliga uppsatser, var professorn friherre Fock, den ende ännu lefvande af Lärokursens stiftare. Eleverna hafva allt-

sedan i tacksam hägkomst bevarat denna för dem så lärerika tid och de så afhållne lärarne och vid flere tillfällen bringat dem sin hyllning. Efter 10 år, efter 20 år, efter 30 år hafva de samlats för att betyga dem sin tacksamhet och tillgifvenhet. Äfven nu, efter 35 år, samlades häromdagen ett litet antal elever (äfven af dem äro många bortgångne) för att till baron Fock framföra sin tacksamhet. Bland dem märktes: fruarna *A. Wallenberg*, född *Sydow*, *Anna Retzius* och *Ebba Lind af Hageby*, födda *Hierta*, *Vendla Dahl*, född *Ling*, *Ebba Sundén*, född *Gregerson*,

Friherre A. H. Fock.

fröknarna *Ählin*, *Alida Rossander* m. fl. Från flere aflägsset boende hade bref med hälsningar anländt. Fru Sundén tackade i varma ordalag å egna, å forna lärjungars och å den svenska kvinnans vägnar för det som genom baron Focks undervisning blifvit utsäddt, ett första frö som burit frukt icke allenast för de forna lärjungarna, utan för alla Sveriges kvinnor, ty från denna tid har tillfalle stått dem öppet att ernå en grundligare bildning, en djupare utveckling och en verksamhet ej blott till själf-försörjning, men äfven till andras gagn.

En kulinarisk utställning i Paris.

Skildrad för Idun af
Jane Gernandt-Claine.

Världsstadens köksmästare ha i dessa dagar — utan en tanke på faran af att under fastan fresta svaga dödliga till den ögonens begärelse, som ligger i åskådan af en becksin eller ett dussin läror, anrättade på det sätt som Brillat-Savarin drömde om, när han besjöng dessa »paradisets fåglar» — anordnat en utställning i Industripalatset vid Champs-Élysées. Och de gourmeter, som vandrade uppför trapporna till denna märkliga exposition, kunde på förhand betrakta sig som fördömda.

Det hela var ett fullständigt poem. Redan prologen — den strålande exposé af koppar-kastruller och spisar, som inledde denna kokarnas inspirerade dikt — var tillräcklig att sätta fantasien i rörelse. Det behöfves så litet för att tänka sig denna blankpolerade värld, insvept i de förföriska och ljufva ångorna af vildt, som brynes af hönsbuljong, som sakta puttrar i sin gryta, återspeglade

de lekfullt tama reflexerna af spiselflammans husliga eld. Man var beredd att beträda det rum, som kökets mästare helgat åt de subtila alstren af sin fritt skapande fantasi. Ty de äro nydanare, dessa herrar. De stå så högt öfver den borgerliga matlagningen, som konsten — den verkliga — står öfver handtverket, och de skulle hellre dö än falla in i den vanliga kallsoppkokningens banalitet. De ha en ära att rädda, och de rädda den. Hvem skulle icke nödgas erkänna, att de äro artister — verkliga artister med sina mästare och sina olika skolor — när man sett och beundrat de skulpturala verken af deras hand. De ha utbytt slevven mot mejseln. De anse det helt säkert icke under sin värdighet att smeka en förfinad smak, men de älska ännu mera att tillfredsställa ett konstförfaret öga genom färgernas väl afvägda verkan och liniernas mjuka harmoni. Och de ha intet att afundas bildhuggaren, som knådar den klubbiga leran eller hugger den hårda marmorn. Hvar finner man ett material, som är smidigare än svinflott, som lydigare formar sig under fingrarnas tryck? Och hvilken målare skulle kunna återgifva ett vinterlandskaps sorgsna blidhet — de bruna linierna af dess träd och dess

snötyngda himmel — sannare än denne mästare af spisen, som målat träd i bechamellsås på ett stycke späck. Man vänder sig gripen ifrån denna melankoli i flott för att — jag hade så när sagdt smaka på en annan taffla, en marin, där ryska flottan (i socker) gungar på lätta vågor (af gelatin) — en verklig idyll, så förtjusande att man kunde äta upp den. Icke långt ifrån detta sjöstycke skakar en amiral Avellan (i socker) handen på Frankrikes amiral (i nougat). Intet kan vara mera ägnadt att komma patriotiska strängar att vibrera, och mer eller mindre konstnärligt utförda, betyga dessa herrar hvarandra öfverallt sin vördnad. Man får se dem i karamell, i gelatin, men framför allt i späck, och det går så långt, att man efteråt knappast kan smaka på en fläskkotlett, utan att tänka på dem båda. Ett monumentalt verk bär namnet »Ryska flottans emottagande i Toulon», och man kan inte föreställa sig någonting mera upplyftande än åsynen af dessa sjömän, som hälsa hvarandra från däckets af sina sockerskepp. Dock ha artisterna af slevven-mejseln äfven behandlat ämnen af mindre aktuell natur: man får se en Venus i nougat kämpa med en Cupido i karamell, och en konstnär har med innerlig pietet framställt den heliga jungfrun i mandelmassa. Men utställningens pärla är likväl en staty af Vatel, kockarnes kock, riddaren af köksäran utan fruktan och tadel, hvilken i ett ögonblick af grym tragik föredrog döden framför vanäran. Men hvem känner icke historien om denne man, som stötte värjan i sitt bröst, därför att fisken kom två minuter försent för att komma till kungens taffel? Och hvem har icke undrat, hur han så lättsinnigt kunde öfverge denna värld, där villebrådet lämnar så härliga stekar, och där fasanen är så lækker, när han anrättas som pastej. En sådan sensibilitet står helt säkert ensam i köksärens annaler, och troligen skulle dess temporära modifikationer tillåta en nutida utöfvare af yrket att öfverleva en sådan liten fläck på sin heder som kock. Men hvilken annan skulle kunna återge hans storhet med så mycken pietet? Han är framställd i det ögonblick han sticker en värja af deg in i sitt deghjärta och allt vibrerar i denna staty, ända från sockeln, som tyckes vackla — och till den store mannens spetsmanchetter. Men allt är beundransvärdt. En staty — i sockerbröd — som framställer Lulli, komponerande i månskenet med en symbolistisk kastrull vid sina fötter, är lika vacker. Och sockerbröd är ett utmärkt material för framställandet af ämnen af denna natur. Det borde till och med vara vid vite förbjudet att begagna sig af marmor eller ens af lera, och den artist som öfverträdde förbudet, skulle till på köpet dömas att under sina återstående dagar dekorera pastej. Det skulle göra honom godt och inte åstadkomma nämnvärd skada inom den kulinariska skulpturen. Dess utöfvare stå alltför högt för att ta intryck af hvad det än måtte vara. De låta endast inspirera sig af sig själfva. Och hvilken inspiration!

Det finns några, som helt enkelt låta en skinka vara en skinka och ett gelé vara ett gelé. Men de äro få. Och det är roligare att stå och titta på ett svinhufvud och undra om det är en romersk kask och sedan slå upp i sin katalog och läsa, att det är ett svinhufvud. Det är en smula ombyte i det privata borgerliga kökets alltför monotona ärlighet. Och man förlåter förklädningen, därför att den ofta är så ytterst sinnrik. Man kommer därhän, att man äter af nyfikenhet, när

man icke längre äter af hunger, och den rätt man för till sina läppar är ett hemlighetsfullt och doftande poem, som konsten subtiliserat i det oändliga. Se bara på denna »ryska sallad»; det är ett mästerverk, och dess upphöfman försäkrar, att han underhållit en lång korrespondens med Victor'en Sardou om sättet för dess tillredning. »Teodora», skrifver den moderne dramaturgen till honom i en af dessa märkliga epistlar, »Teodora har kostat mig långt mindre möda.» Utställningen inskränker sig icke till en uppvisning af mer eller mindre snillrikt dekorerade och djupsinnigt uttänkta rätter — den låter en också se, hur man skall dekorera ett bord. Och äfven detta är å la russe — prydt med tre stora blomsterkorgar, hvaraf en i midten och två på bägge sidorna. Desserten och »les hors-d'œuvres» äro placerade rundt omkring, och de öfriga rätterna inkomma i den ordning matsedel'n förekrifver. Detta mod har gjort sig gällande nästan öfverallt, men det finns dock icke få, som ännu föredraga den gamla franska seden — att framsätta alla rätterna på en gång i hela deras rika och doftande öfverflöd.

Men detta är icke allt. Biträdd af två elever, håller en köksmästare föreläsning med åskådliggörande exempel inför en krets af andäktigt lyssnande damer, och medan ordens aldrig sinande ström flödar från hans läppar, hänga deras blickar fast vid en beckasin, som stekes på spett öfver ugnselden.

I samma sal täckes en annan broder af Vatels upphöjda yrke vägleda allmänheten i dess val af kökslitteratur. Det finns kokböcker på vers, där författaren känt sig så gripen af sitt ämne, att han icke kunnat ge beskrifning på en enkel omelett, utan att måla med allt solnedgångens guld, och det finns kokböcker på nykter — alltför nykter prosa, för att nu icke tala om hela den rika tidsningslitteraturen från den lilla hemtrefliga »Pot-au-feu» till »La cuisine française», detta vördnadsbjudande organ för köksmästare i snart sagdt hela världen. Man ögnar igenom dess spalter, och ens förbryllade tanke, som hvarken hitar ut eller in, drömmer sig med ett slags hopplös saknad tillbaka till ett löskokt ägg och en bultad biff, som får vara mör eller icke mör, tunn eller tjock, stor eller liten — bara den i all barmhertighets namn icke är dekorerad!

Hvad man dansar och hur man dansar i världen.

Koreografiskt potpourri
af Gustaf Gullberg.

II.

Intressant skulle det vara att söka uppvisa karaktärsskillnaden mellan de olika nationer nas dans. Men det skulle föra utom ramen af dessa fragmentariska anteckningar.

Mest påfallande är skillnaden mellan de romaniska folkens eldiga, varmblodiga danser och de engelska folkens.

Det är, som om den dimma, som hvilat öfver de britiska öarna, lade sig kylande öfver folkdansen, gjorde den enformig och — tråkig.

Se till exempel den engelska nationaldansen »Jig». I den dansen realiseras problemet perpetuum mobile — det är en ständig rörelse på samma fläck, ett monotont hoppande och slående i golfvet med fot-u'orna.

Öfver hufvud taget ingår hoppandet som ett allt

uppslukande element i den engelska dansen och till och med *Anglaisen* — som skulle vara en elegant kontradans — blir två rader dansande som hoppa mot hvarandra.

Samma »tristesse» hvilat öfver de *irländska* danserna, och *skottarnes* favoritdans är ett slags »chaine anglaise». Den så kallade *Schottish* är ingalunda någon skotsk dans, utan en balettmästarekomposition af ingredienser från flere land, närmast en utveckling af en folkdans från Rhenprovinsen *Der Rheinländer*. En art af schottish dansas som folkdans i vissa delar af Sverige.

De *slaviska* länderna och *Polen* bilda en egen grupp inom dansen. De ryska och ungerska danserna, liksom en del zigenardanser, ha en gemensam grundton af melankoli. Denna grundton afbrytes ibland af en hastigt upplammande lidelse, en stormande passion, för att strax därpå dö bort igen i en klagande ton.

Sådan är *Czardas*, Ungarns nationaldans, och sådan är *Kastachok*, en rysk bonddans.

Såväl de ryska som ungerska danserna äro oftast pardanser, i hvilka mannen är den kraftigaste parten, kvinnan den svaga, som ackompanjerar med små, enstaka rörelser. Det är mannen som inför kvinnan utvecklar sin styrka, sin vighet, sitt mod och får sin belöning därför af henne, genom att hon godhetsfullt och uppmuntrande deltagar i dansen — eller hon visar sin likgiltighet genom axelryckningar och sura minir.

Öfver kroppens rörelser spela i de ryska danserna och zigenardanserna en stor rol för den kvinnliga parten. Snabba karaktäristiska skakningar på skulderna — svåra att efterhärma — ingå i nästan hvarje zigenardans.

Bredvid de nationella danserna — de egentliga folkdanserna — *Czardas* i Ungarn och *Kastachok* i Ryssland intaga de halft militära danserna ett stort rum.

Alla de så kallade *Kosackdanserna* — af hvilka man för några år sedan såg så glänsande prof vid det polska balettsällskapets besök i Stockholm — äro ett slags militäriska danser, förutsättande en utomordentlig styrka och vighet. Af dessa ryska och kosackdanser är *Karamenski* den mest bekanta. *Karamenski* kan dansas solo af man eller ock som parda. En annan dylik dans är *Hoppak*.

De *poliska* danserna äro stolta, raska — ett mellanting mellan de slaviska och de romaniska folkens danser. *Mazurka*, *Redova*, *Warsowiana* och *Krakowienna* äro de mest bekanta.

Men den egentliga nationaldansen är ej som vanligen antages *mazurkan*, utan den gamla äfven hos oss kända *Polonaisen*.

Den modernaste af alla danser i världen, *vals*, är som förut nämnts *tysk*. I de tyska staterna finnes dessutom en oändlig ghet af folkdanser, hvilka dock alla utgöras af variationer på valsens gifna tema.

Våra *svenska* och *norska* nationaldanser — hvilka tyvärr knappast kunna sägas existera i verkligheten — äro för bekanta att här behöfva skildras. *Daldansen*, *Jösse härads polka*, *Frykdals polka*, *Halvingen* och *Springdansen* m. fl. ha vi sett någon gång på operan eller Philochoros' föreställningar, sällan eller aldrig på landsbygden. De gamla danserna ha försvunnit med de gamla dräkterna.

På väg till *Orientalens* dans nämner jag i förbigående, att i *Grekland* bibehållit sig flere spår af de antika danserna, såsom *Angrismème* och *Candiote*, hvilken senare är densamma nu som på Homeri tid.

Arnaonte är ett slags militärdans och *Grue* en folkdans vid firandet af vårens ankomst.

Orientalens danser — alméernas och bajadérens danser — äro, såsom de skildras, alltid ett slags monotona kärlekspantomimer; sinnligt eggande och berusande plastiska föreläsningar mera än dans i den bemärkelse vi taga ordet.

Från Marocko till Egypten uppträda bajadéerna i danstrupper på kaféerna för profetens söner. De utföra alla slags danser alltifrån de religiösa *dervisch-danserna*, till den lasciva »danse du ventre».

Låtom oss göra en liten titt på ett dylikt egyptiskt café dansant.

En liten sal. I fonden en tribun. Borta i skymundan sitta några araber med sin eviga cigarett, knäppande på sina *Oud* — ett slags gitarr — eller trummande på sina *Darbouks* — tamburiner af koppar och skinn. Det är en entonig konsert i långsam, döfvande takt.

En stjärna af andra rangen börjar föreställningen. Det är en *ljus-dans*, en variation af *ägg- eller seärdsdansen*.

I half polkataktt svänger hon tribunen rundt. Så griper hon plötsligt från ett bord ett brinnande ljus, placerar ljuset på hufvudet och forisätter

dansen kring tribunen, med hufvud och öfverkropp fullkomligt orörliga. — Det är hennes dans.

Nu komma *dervischerna*, de s. k. runddansarne. De svänga sig rundt på ett enda ställe i en gifven takt, utan att någonsin förändra denna eller vika en tum ur den cirkel, hvari de röra sig. Deras anletsdrag äro orörliga, deras mantlar svänga i stora cirklar kring dem. Båda dansörerna göra samma, ständigt lika rörelser med armarne, som ömsom läggas på hjärtat, ömsom sträckas bedjande ut. Hufvudet faller långsamt ner på skuldran. Men ännu svänga de rundt åt samma håll, snabbare, snabbare, tills de plötsligt stanna. De kunna snurra rundt på detta sätt i ända till tjugu minuter.

Till orientalska danser kunna och hänföras de *tunisiska jönglördanserna* — ett mellanting af ofvannämnda danser och akrobatik — samt de ohyggliga konvulsiviska danser som utföras af den i norra Afrika kända sekten *Aïssa-Ouas*. Försatta i extatiskt tillstånd, utföra dessa araber en mängd ohyggliga experiment, stinga sig med spjut, hänga sig öfver skarpa svärds klingor, svälja lefvande ormar och så vidare. Det hela avslutas med en vild dans, som jag sett, men icke ens vill beskrifva här — i all dess ohygglighet.

De exotiska folkslagens olika danser äro föga bekanta.

Indien har sin mångfald af danser, *elddansen* vid stora högtidigheter, då de dansande svänga rundt med brinnande faklor i munnen. De hafva sina bröllops- och begrafningsdanser o. s. v.

Kinesernas dans är nästan uteslutande pantomimisk och består i ett hoppande ömsom på det ena, ömsom på det andra benet, medan fingrarne i samma takt lyftas upp och ned öfver hufvudet.

Ett vertiabelt *javanesiskt* balettsällskap hade jag nöjet se på världsutställningen i Paris 1889.

Truppen bestod af fyra unga flickor på 16—18 år, alla små, magra. De sågo ut som om de voro utsvultna. Men glada och lifliga, med käcka, pigga utmanande ögon och med gester, som vi skulle kunna kalla en smula vågade, men som hemma på Java kanske äro lika vanliga som oskyldiga.

Deras hudfärg var citrongul. Nakna armar och ben.

Och dansen? De höja sig på tå och börja svänga sig, långsamt, rundt estraden, så småningom fortare, fortare, dock ännu rätt långsamt efter vårt sätt att se. De gestikulera, de kokettera med ögonen, allt under det de svänga rundt hvarandra.

Det är verkligen en originel dans. Dansörerna, med sitt i solfjädersform uppsatta hår, se ut som Buddha-figurer. De svänga och svänga, hälsa graciöst med handen, som böjes i bäge utåt — deras blickar bli till slut stela, deras läppar orörliga, de dansa sig så småningom in i glömskan och frånvaron, och man känner likasom en fläkt af den yttersta österns ande, dyster, utan en tanke, stel som döden — fast rörelsen finns där.

Men de lefva ej längre — de äro automater. Så tystnar musiken plötsligt — baletten är slut.

Äfven *indianerna* och de flesta vilda folkslag ha sina olika danser. Från Kongo till Antillerna finner man hos de vilda folken spår af en negerdans som i centralamerika kallas *Chika*.

Ur notisboken.

Drottningens sommarplaner. Drottningen lär äfven i sommar ämna taga sin bostad å gården Skinnarböl, nära Kongsvinger. Drottningen ankommer dit i midten af juli och vistas där ett par månader.

Dödsbud från Nizza. Från Nizza ingår underrättelsen att änkefru *Jeannette Rythén*, född Heerman, därstädes aflidit den 1 d.s. Den aflidna var en af dottrarna till det för ett 50 tal år sedan här i Stockholm mycket bekanta hofrättsrådet Heerman. Inom societeten voro hans dottrar, sedermera fru Schartau och fru Rythén, mycket omtyckta och synnerligen firade. *Jeannette Heerman* gifte sig i början af 1850 talet med den vänsälle Fritz Rythén, som då var protokollssekreterare och sedermera blef expeditionssekreterare i sjöförvarsdepartementet. Makarne förde ett mycket gästfritt hus, där man ofta träffade den tidens förnämsta sångare och musici.

Ett finskt Vadstena. Spetsknypplingsindustrin i Vadstena har, som bekant, ett vidgående rykte, och man vill gärna tro, att denna slöjdart har sin hemortsrätt uteslutande där, såsom ett arf från klosterlivets dagar. Den lilla staden Raumo i Finland delar dock med Vadstena denna ära. I Raumo anlades under 1300-talet ett Birgittinerkloster, och från denna tid har knypplingsindustrin där fortgått och utvecklats ungefär som i Vadstena, ehuru den ej nått en sådan höjdpunkt. Den finske statsagronomen A. Granström, som på finska statens bekostnad vistas i Sverige för att studera vårt jordbruk, har under besök i Vadstena tagit noggrann kännedom om knyppelmönster, metoder och arbetsskicklighet, och studier ha därför gjorts såväl hos åtskilliga af de bästa knyppelskorna som i de båda större spetshandelsaffärerna.

Friska blommor från Rivieran sändas fortfarande liksom föregående vintrar af fru Laura Lindholm. Om man nämligen till henne, under adress Via Corsica n:r 3, Genua, sänder 1 kr. 20 öre i svenska frimärken, erhåller man sig fritt tillsänd en ask friska blommor såsom törnrosor, kamelior, violer, liljekonvaljer, nejlikor m. m. Rekvisioner från Stockholm behöfva 7 dagar för expedieringen. Vi hänvisa för öfrigt till annonsen.

Teater och musik.

Kungl. operan. Vi hafva denna gång att anteckna uppförandet af de tre operorna »Mara» af Hummel, »Orfevs» af Gluck och »Figaros bröllop» af Mozart. Af dessa är den förstnämnda en fullkomlig nyhet af senaste datum, den andra visserligen af mycket gammalt datum, men så godt som en nyhet, alldenstund den ej uppförts härstädes på mer än två mansåldrar; den tredje operan åter är en gammal kär bekant för de flesta musikvänner.

Hvad då först 1 aktsoperan »Mara» beträffar, — hvilken jämte »Orfevs» första gången uppfördes den 7 dennes — så kan denna helt kort affärdas. Till ett textinnehåll, som i realistiska gräsligheter väl fåfängt söker sin like inom librettfacket, har kompositören satt en musik, som antagligen enligt hans mening skall utgöra en exponent för det modernaste af den moderna musiken. Oss förefaller den emellertid uppstyldad och gjord samt som en misslyckad efterapning af Wagner, Mascagni o. a. verkliga förmågor. En och annan anslående point kan väl letas upp, men ljusglimterna äro få; det hela förefaller oredigt och töcknigt. De uppträdande — fru *Brag* samt hrr *Bratbost* och *Söderman* — sökte nog göra sitt bästa, men lyckades ej afvinna sina uppgifter något vidare intresse.

Först å programmet och som dettas hufvudnummer stod Glucks »Orfevs», ett verk af helt annan art än det nyss nämnda. Mer än 130 år gammalt, äger det dock än i dag förmågan att från början till slut fångla åhöraren. Buren af den ädlaste anda, är denna opera, som ju alligenom utgör en löfsång till kärleken och dess öfver allt, till och med öfver döden segrande makt, med sina härliga köror och sina intagande melodier ägnad att hänföra en hvar, som har sinne för verkligt skön musik. Körerna intaga en dominerande plats i operan, hvilken på grund häraf också betraktas som banbrytande för en ny riktning inom operafacket. Därjämte har titelpartiet och af den genialiske tonsättaren väl tillgodosetts. Detsamma innehafves af fru *Linden*, som här firar en verklig triumf. Hon är också strängt taget den enda af de uppträdande, som är i stil med det klassiska verkets anda och karaktär. Såväl i sång som spel är hon helt enkelt förträfflig, och ingen torde kunna bestrida, det hon ej genom det sätt, hvarpå hon löser denna sin uppgift, höjt sig till främsta platsen bland k. operans nu engaderade sängerskor. Flere förut med framgång lösta uppgifter berättiga henne och till denna hedersplats. (I ett af de närmaste numren af Idun hoppas vi kunna meddela hennes bild.) — Fru *Sterky* och fröken *Holmstrand* som resp. Eurydike och Eros förtjäna erkännande, ehuru de ej riktigt lyckades komma in i den rätta stilen. Uppställningen är förträfflig och länder hr *Rundberg* till all heder. Operan gick för öfrigt i sin helhet mycket bra under hr *Hennebergs* ledning.

I måndags återuppfördes efter ungefär halftant års hvilas Mozarts opera »Figaros bröllop»

med delvis ny rollbesättning. Sålunda utfördes grefvinnans parti af fröken *Holmstrand*, Susannas af fröken *Karlsohn* och Cherubins af fru *Sterky*. Af dessa löste fröken *Karlsohn* utan tvifvel bäst sin uppgift. Vi hafva sålän sett fröken K. utföra sin roll med sådant lif och skalkaktighet som här, och sången — ja, i detta afseende är endast ett något tydligare textuttal önskvärdt. Fru *Sterky* gjorde sitt allra bästa vid framställningen af den pojkskiktige Cherubin och lyckades rätt väl. Dock saknade vi fru *Linden*, som dock efter hvad nu meddelats skall alternera med fru S. i denna roll. Ännu mera gjorde sig saknaden gällande i grefvinnans parti, som efter fru *Osberg* öfvertagits af fröken *Holmstrand*. Och dock förtjänar fröken H. ett visst erkännande för sitt utförande af detta parti. Hon föreföll emellertid något osäker. Hrr *Brag* och *Johansson* fyllde väl sina plaser, som *Figaro* och *Almaviva*. Likaså de öfriga. Dock är det alldeles nödvändigt, att *Marcellina* betydligt modererar sin stämma för att ej med de alltemellanåt framträdande gälla tonerna störa det hela. Öfver måndagens föreställning hvilade en viss matthet, särskildt öfver de båda första akterna.

I morgon lördag gifves nästa symfonikonserter under ledning af — ja gissa hvem? Jo, af förste hofkapellmästaren *Conrad Nordqvist*.

K. Dramatiska teatern gifver allt fortfarande för fulla hus »*Vasantasena*».

Vasateatern gaf i onsdags afton för första gången »*Tsarens kurir*», dramatiskt reseäfventyr i 10 tablåer. Den dyrbara uppsättningen af stycket är fullständigt ny beträffande så väl dekorationer som kostymer. Dekorationerna äro från Carl Grabows atelier och kostymvignetterna äro af hr *Emil Ljungqvist*, som äfven haft hand om alla de sceniska arrangementen för öfrigt. Vi måste emellertid uppskjuta ett närmare omnämnande till nästa veckas nummer, då detta presslades redan före premiären.

Den österrikiske violinvirtuosen Marcello Rossi gaf i förening med den danska pianisten frkn *Helga Thiess* i måndags afton konsert å Musikaliska akademien orgelsal inför en talrik och, som framgick af det lifliga bifallet, tillfredsställd publik. Herr *Rossi* bevisade sig också vara en artist af rang med en högt uppträdd teknisk färdighet och en fyllig, väljudande ton i sin ypperliga *Stradivarius*. *Beethovens* *Kreutzer*sonat, som inledde programmet, fick visserligen ett något ojämnt utförande — den andra satsen föredrogs bäst — men *Bachs* därpå följande *air* exekverades med storslagen och gripande bredd. I *Wieniwskis* *polonäs* och *Paganinis moto perpetuo* fick konstnären särskildt tillfälle att briljera med sin virtuositet, och i en *graciös canzonetta* debuterade han som kompositör. Fröken *Thiess* skötte värdadt sin *piano*-stämma i sonaten såväl som ackompanjementet och utfyllde programmet med ett par elegant föredragna salongspjäser.

Hr *Rossi* gifver i dag fredag afskedskonsert i Musikaliska akademien stora sal, äfven nu med biträde af frkn *Helga Thiess*.

Hr *Carl Carlander*, den unge barytonsångaren, gaf i tisdags konsert i Musikaliska akademien stora sal, som var ganska väl besatt. Hr C. har en präktig stämma och ett i allmänhet värdadt föredrag. Han bör dock taga sig till vara för ett onödigt forcerande af de högre tonerna, hvilket verkar störande. Alla de utförda numren hälsades med det lifligaste bifall, hvilket framkallade flere extranummer. Biträdande voro fröken *F. Olsen* (i st. f. fru *Edling*), en musikalskarinna och den unge violinisten *H. Alfvén*, hvilka alla äfven fingo sin del af bifallet.

Hr *Johannes Elmlad*, den framstående operasångaren, gifver konsert i Musikaliska akademien stora sal lördagen den 31 dennes. Minnet af de synnerligen njutningsrika aftnar hr E. vid föregående besök skänkt hufvudstadens musikalska allmänhet skall helt säkert samla fullt hus äfven nu. Önskligt vore, att man äfven kunde få tillfälle höra hr E. i några partier å k. operan.

Fjärde kammarmusiksoarén gafs i onsdags, denna gång i st. f. på tisdagen. Vi kunna sålunda ej nu meddela något om densamma.

Matiné gifves söndagen den 18 dennes på Dramatiska teatern af teaterns förste regissör, herr *Emil Hjertstedt*. Programmet för denna matiné upptager först en intressant nyhet: *Ungdom*, »kärleksdrama» i tre akter af *Max Halbe*; samt vidare *Tre hattar*, lustspel i en akt af *Siraudin*. Det förfä stycket betraktas i Tyskland såsom ett af de märkligaste dramatiska arbeten, som där framkommit på de sista åren, och det har där

spelats med utomordentlig framgång. Här komma hufvudrollerna att återgifvas af fru *Rundberg*, herrar *Bäckström* och *Törnqvist* samt matinégifvaren. »*Tre hattar*» är ett af den bekante franske författaren *Siraudins* roliga lustspel. Förut aldrig uppfördt på Dramatiska teatern kommer det nu att spela» af fruarna *Seelig-Lundberg* och *Hamrin*, fröknarna *Bäckström* och *Behrens* samt herrar *Fredriksson*, *Hamrin* och *Hedlund*.

Herr *Axel Rundberg* gifver påskdagen matiné i Berns salong med biträde af en hel del framstående förmågor, dem vi torde få tillfälle att närmare omnämna i nästa nummer.

Fröken *Alma Sjöman* gifver den 20 dennes soaré å Sveateatern efter ett mycket rikt och omväxlande program.

Aja.

Berättelse af *Georg Nordensvan*.

(Forts.)

»Hur är det? Är ni sjuk, fru Asp?» frågade jag en kväll, då hon kom in i restauranten.

»Nej, visst inte, jag har bara litet svårt att sofva om nätterna. Det är så bullersamt på gatan,» svarade hon med sitt vanliga, lugna, undergifna uttryck.

Aja satt midt emot oss. Jag märkte mycket väl, att hon såg upp vid min fråga och att det var med en förvånad blick, hon betraktade Emma.

Aja tycktes förut alls inte ha märkt, hur tård och blek Emma var. Hon rodnade. Sedan var hon förströdd under hela middagen, åt föga och lät vinet stå så godt som orördt, och när *Edvard* föreslog en promenad, ville hon inte följa med.

Hon följde ändå, och som vanligt fingó han och hon försprång framför oss andra. Hon hade alltid svårt för att gå långsamt — vid hvarje gathörn måste de stanna och invänta oss, och när vi alla hunnit öfver gatan, så voro de före igen.

»Hvart vill ni helst gå?» frågade jag fru Asp, då vi alla samlats i ett hörn för att öfverlägga.

»Åh, jag vill ingenting — jag har ingen talan bland de här människorna, det har ni väl märkt,» svarade hon.

Nu var det hon och jag, som blefvo efter de andra. Och utan någon inledning och utan att se på mig fortfor hon:

»Jag är en nolla ibland dem, jag har alls ingenting här att göra. Det är så olyckligt, att *Edvard* fått mig till hustru. Jag kan inte vara för honom, hvad han begär af den, som skall följa honom åt.»

»Hvartör det?» sade jag. »Det där är en viljans sak.»

Hon skakade på hufvudet och fortfor lugnt och kallt:

»Nej, det beror på olika lynnen. Jag vet mycket väl, att det som upptar hans tankar är främmande för mig, och det är inte till mig han talar om hvad han känner. Jag vill göra allt för honom, men jag kan ju inte göra något. Jag är bara ett hinder för honom, jag gör det svårt för honom, och jag kan inte hjälpa det.»

Hvad skulle jag svara? Jag kunde inte säga henne hvad jag tänkte. Det var inte heller tröst eller råd hon begärde, hon måste endast för en gång säga ut det som var hennes dagliga tanke.

Åter hade de föregående inväntat oss. Hon hviskade till mig:

»Jag kan inte — jag vill inte se henne.»

»Jag går hem,» sade hon till Edvard.

Nej, hon var inte sjuk. Men det roade henne inte att var ute, och det sade hon helt uppriktigt, hon som eljes var så eftergifvande och så full af hänsyn.

»Ingen behöfver följa mig. Jag hittar hem. God natt!»

Hon tog min hand och sade »God natt» till de andra. Men Ajas närvaro låtsade hon ej om, såg inte åt henne, vände ryggen till henne och gick.

Edvard följde henne efter ett hastigt afsked till oss. Äfven Aja hade nu förlorat lusten för att gå ut och roa sig, och vi fingo sällskap, hon och jag, uppåt vår trakt.

Hon var upphetsad och nervös. Glädtheten var som struken af henne. Hon gick i sina egna tankar och hörde inte på hvad jag sade, förrän jag frågade:

»Hvad tror ni om Edvard? Tror ni han kommer att gå framåt?»

Då svarade hon utan ett ögonblicks tvekan och utan att se på mig:

»Han skall aldrig känna sig fri och därför aldrig kunna ge sig helt, aldrig få fram det djupaste och det bästa, det som inte ansträngningar och arbete åstadkomma, utan det som kommer inifrån, från det allra innersta hjärtat. Han skall gå och gräma sig och plöttra bort sig och sjunka — för han hör till dem, som ha lätt för att sjunka, därför att han begär mer af sig själf än han kan gifva. Och andra ska' göra bra saker, och han skall bli efter — och det kan jag inte hjälpa, jag får ju inte hjälpa det.»

De sista orden hade hon knappt förmått framstamma. Hennes röst stockade sig i hal-

sen, och hon brast i gråt, riktigt barnslig obehjodnad gråt.

Detta var ett annat lynne än det, som tagit sig uttryck i Emmas klagan.

»Ni tror väl jag är tokig, som ger mig till att lipa midt på gatan,» fortfor hon för att släta öfver hvad hon nyss sagt. »Jag har blifvit så nervös af pariserluften. Och jag babblar så mycket, det är inte att fästa sig vid, det jag pratar.»

Hon sökte slå in på sin vanliga ton, men hennes röst darrade:

»Är det inte irriterande att se den, som har talang, inte kunna göra det mesta möjliga af den? Man kan bli upprörd för mindre. Jag tror inte, att Edvard kommer att lyckas, och det bara därför att han gör arbetet så svårt för sig.»

Hon fortfor att tala om, huru han torterade sig genom sina ständiga slitningar och sitt själfplågeri. Men hennes tankar gingo ej samma väg som hennes ord.

»Jag far till landet,» blef slutklämmen, tämligen öfverraskande, efter det hon talat uteslutande om Edvard och nästan uteslutande om hans konstnärsskap

»Och han? Hur tror ni att hans lif skall ställa sig?»

Hon såg forskande på mig. Efter en stunds tystnad utbrast hon, ånyo nästan gråtande:

»Det här är ändå... det är för sorgligt! Hvad skall jag göra? Tror ni, jag vill henne något ondt, tror ni att det har varit ett spår af beräkning i någonting? Säg? Om han går till bottnen och jag kunde hjälpa honom upp på torra landet, skulle jag inte få göra det, jag skulle inte ha rättighet att försöka. Och han går under — andligt sedt går han under

— det skall vara en annan slags energi än den han har, för att hålla sig uppe, så som han har det stäldt.

Jag tål inte denna slags resignation — offervillighet kallas den också, gud bevars! Det är minsann ingen som tackar en för att man offerar sig — allra minst den, man offerar sig för! Hon trampar på en, gör hon, var säker på det. Och så skall lifvet gå en ur händerna och man skall dra sig fram utan den lust att lefva, som ger kraft att lefva — och det bara för att det skall så vara. Hvad bryr jag mig om hans taflo? Åhjo, det gör jag, förstas, också...

När lefver han? Jo, när han glömmet för ett ögonblick, hur han har det — det är så jämmerligt, så jag kan inte säga det — att bygga hela sitt lif på att bedöfva sig, att gå utom sig själf. Det är att lefva på morfin, det är att vara död.»

Hon hade talat så olikt hvad jag förut hört af henne, olikt i tonen liksom i orden. Jag kände ej igen den glada Aja. Men hon hade talat sig till ett visst lugn, det var ej längre denna öfvergifna sorg i tonfallen, det var i stället något hårdt och sträft, då hon fortfor.

(Forts.)

Innehållsförteckning.

Ida von Schulzenheim; af Theodor Lindblom. (Med porträtt). — Mot lycksalighetens öar... Poem af Anna Knutson. — I den nya världen; några ord om våra tjänstinnor ute och hemma, af Travelling gentleman. — Pärmar till Iduns romanbibliotek. — Det första fröt; ett trettiofemårsminne. — En kulinarisk utställning i Paris skildrad för Idun af Jane Gerandt-Claine. — Hvad man dansar och hur man dansar i världen; koreografiskt potpourri af Gustaf Gullberg. II. — Ur notisboken. — Teater och musik. — Aja; berättelse af Georg Nordensvan. (Forts) — Tidstördrif.

Sidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Charad-logogryf.

Mitt första:

Aldrig sig hvilande,
Skyndar det, ilande
Fram på sin bana,
Andras ej skärande,
Därunder bärande
M-r än vi ana.

Sekler ha gått, skola kanske ock gå,
Innan förgängelsen det hunnit nå.

Mitt andra:

Kan-ke det svarfvades,
Kanske d-t skarfvades,
Till en den största.

Mitt hela:

Ett modellerande
Och imiterande
Blott af mitt första
Är det — och om vi det svänga omkring,
Skall det oss ge många olika ting:

Härmed då börjande
Med något smöjande
Till sista droppen.
Flod som är strömmande,
Därunder gömmande
Näring åt kroppen.

Apropos — ännu en ström vi få.
Och hvare kvinnan nu äfven syns stå.

Svar som är jakande.
Hvem som kan vakande
Människor göra.
Plagg som är sopande.
Och hvilket ropande
Öfta vi höra.

Hvad det ju finns uppå hvart apotek.
När någon foll, hur han vanligtvis skrek.

Någonting bindande,
Och hvad man vindande
Stundom upplåter.
Möbler i salarne.
Hvad hörs från talarne
Åter och åter.

Något som förr uti elden ju var
Öftare än uti nutida da'r.

Djur som går svansande
Och sig för-kansande
In ibland snären.
Hvad gjorde snärtorna?
Hvad göra ärtorna,
Sadda på våren?

— Nå det kan sägas om börnorna ock —
Och så hvad tuppen för hörnornas flock.

Alla oss närande,
Troget oss bärande
Intill det sista.
Starkt sammanhållande,
Krängel förvållande,
Om det skull' brista.

Hvad mången ståtlig än synes stå
Från riddartidens krigiska da'r.

Hvad vi med årorne.
Hvad uti fårorne
Lärkorna lade.
Mannen som prøfvades
Och som beröfvades
Allt hvad han hade.

Del af ett djur — ja det händer också,
Att vi ibland kunna skafva därpå.

Så ett slags seende
— Fast ett beteende,
Som man må klandra. —
Någonting trillande
Och så förvillande
Lika mitt andra.

Hvad mången blifver i kampen för bröd.
Hur man bör vara mot broder i nöd.
F. M. C.

Geografisk gåta.

+									
	+								
		+							
			+						
				+					
					+				
						+			
							+		
								+	
									+

Ett gammalt ordspråk.

1) Stad i Siam, 2) republik, 3) hufvudort i förbundst. Michigan, Amerika, 4, 5, 6) städer, 7) stat i Indien, 8) stad i Würtemberg, 9) en af Plata-staterna, 10) deportationsort, 11) svensk kurort, 12) stad som gifvit namn åt en ostsort, 13) republik i Sydamerika, 14) sjö, 15) stad i Nordamerika, 16) stad i Ryssland, 17) stad i Belgien, 18) svensk socken, 19) ö, 20) stad i Irland.

Stafvelserna till de geografiska nam-

nen: r, b, sh, by, sm, an, ara, char, bel, kok, mo, ua, ron, tu, che, cay, bad, ren, ka, carr, ne, na, is, ec, ant, ko, for, bo, bo, mä, cow, cum, wild, run, bang, ter, mi, men, la, sa, herst, en, ster, ne, ne, äck, liv, to, dor, fast, rab, co, lb, vi.

b-g.

Rebus.

at
at | at
sp sp at | at
at | at
at

Lösningar.

Logogryfen: Anarkismen; skinn, Kama, amén, näkte (maka), risken, ans, asar, namn, anka, raka, Ane, ni, ris, naken, arm, rik, snarka, eka, sken, kraus, rak, smeka, ras, Sara, Sem, Kam, en, mera, mark, sank, anis, rank, rask, mes, neka, is, skam, ranka, kris, ar, sik, kana, sena, enka, minne, smak, rim.

Charaden: Hushållerska.

Bokstafsgåtan:

1	3	5		7	9	11
W	P	L		F	K	R
a	a	a		o	ü	
				l	r	g
				u	p	e
				o	a	
n	o	n		s	s	n
8	10	12		2	4	6

PICOTS TVÄTTPULVER

»Lessive Phenix»

Klorfritt!
Praktiskt!
Billigt!

Säljes i $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ och $\frac{3}{4}$ kilo-paket med beskrifning å hvarje paket.
Representant för Sverige: Carl R. Matton, Stockholm.